

У интервју под насловом „О самосталној улози Немачке нема ни говора”, који је 22. децембра 2011. објавио *Франкфуртер Алгемајне Цајтунг*, бивши шеф немачке дипломатије Ханс-Дитрих Геншер сведочи о путу ка признавању независности Хрватске и Словеније пре тачно 20 година.

У децембру 1991. Европска заједница одлучила је да призна Словенију и Хрватску. Тада се већ пуцало у Југославији, Вуковар је био уништен, рат је био у пуном јеку. Зашто се – пре свега у англосаксонској литератури –и даље тврди да је Немачка

**”
брзоплет
им
признавање
м
” уништила Југославију, тј. да је чак одговорна за рат?**

– То су, наравно, покушаји неких актера и странака да накнадно коригују своје тадашње грешке. Немачка се, уосталом, пре тога изричито залагала за опстанак Југославије. Била је земља која је с Југославијом имала најбоље везе.

Иако је доктрина „Холштајн”, која је подразумевала аутоматски прекид дипломатских веза са сваком земљом која признаје ДДР

**,
први пут примењена
према
Југославиј
и
?**

– Давно је то било. Кад сам ја био министар, односи су били изванредни. Ми смо били ти који су се потрудили да се Југославији олакша приближавање Европској заједници. То је и разлог што ме тадашњи министар иностраних послова Југославије Будимир Лончар, средином јуна 1991, позвао да дођем у Београд да разговарам с разним политичким групама. Тамо сам први и последњи пут срео Слободана Милошевића. Тад ми је било одмах јасно: тај човек жели Велику Србију.

Је ли то тако рекао?

- Не, али било је очигледно. Такав је утисак оставио. У Европској заједници се онда, на предлог Француске, оформила комисија, којој су председавали председник француског врховног суда Роберт Бадинтер и његов колега Роман Херцог као заменик председавајућег. Комисија је добила налог да развије стратегију за признавање држава у Европи. То се десило, са освртом на Југославију, у рану јесен 1991. године.

Која је била законска позиција те комисије?

– То је, у суштини, била конференција стручњака установљена на поверењу припадница Европске заједнице.

...чији председник, хвала богу, није био Немац; ко зна какве бисмо легенде данас имали, зар не?

– За то сам се ја побринуо. Такође, треба знати да је Бадинтер био веома близак с Митераном. Комисија је зато, ма шта препоручила, имала специјално поверење француског председника. Ван оквира међународног права постојала је још једна политичка димензија. У многим земљама било је доста подршке за признавање Словеније и Хрватске. Маргарет Тачер, тада већ у пензији, подржала је признавање. Уосталом, постојала је јака подршка Белгије и Данске. Дански министар иностраних послова имао је на уму пример балтичких држава. Тадашњи председавајући Европској заједници холандски министар иностраних послова Ханс ван ден Брук на крају је рекао: „Ако проблем није решен за два месеца мирним путем, онда ће Европска заједница

почети да признаје нове државе.” Тај рок истекао је почетком децембра 1991. године. Од 16. до 17. децембра имали смо седницу чији је закључак био да ћемо признати Словенију и Хрватску 15. јануара 1992 године. Немачка се тог договора држала.

Али Немачка је иступила с признањем већ 23. децембра 1991!?

– Никога нисмо признали пре 15. јануара 1992. Ми смо у децембру само одлучили да признамо Хрватску. То је тако урађено јер је Хелмут Кол, као канцелар, рекао да савезна влада треба да донесе одлуку пре Божића. То је он и раније најављивао. Морао је, међутим, да се консултује са целим кабинетом јер признавање држава ипак није ма каква ствар. Кабинет је заседао после мог повратка из Брисела. Поднео сам извештај, а кабинет је потврдио одлуку да Немачка призна независност Хрватске 15. јануара 1992. године. О самосталној улози Немачке у том процесу зато не може бити ни говора.

Али као дан немачког признавања узима се 23. децембар 1991?

– Не, не, не! На последњем заседању кабинета те године, 19. децембра 1991, а то је било уобичајено редовно заседање, потврдили смо решеност да Савезна Република Немачка призна независност Словеније и Хрватске, али и да дипломатска представништва у њима отвори 15. јануара 1992. године. Пре тога се апсолутно ништа није десило. Ми смо то само припремали. Да не буде двосмислено: ја сам на крају заседања у Бриселу 17. децембра 1991. године два пута рекао да намеравам да известим наш кабинет на његовом следећем заседању о европској одлуци о признавању Хрватске и Словеније, како бих добио потврду од своје владе. И нама је оба пута потврђено да је апсолутно легитимно да једна влада донесе ту одлуку пре формалног чина. Ми смо се руководили тим договором. Тај договор је, уосталом, био могућ зато што је британски министар иностраних послова Даглас Херд отприлике рекао: „Хоћу да се уверим да је Немачка с том одлуком чекала неколико месеци. Немачка се коректно држала и није чинила ништа док заједно нисмо донели одлуку. Сад је дошло време. Не можемо да одуговлачимо. Зато данас морамо да одлучимо.”

То је био пресудан моменат.

Одакле онда друкчије виђење из иностранства, по којем је Немачка пожурела с

признавањем и тима ставила своје партнере под притисак?

– Југославија је код једног дела немачке левице важила као пример „трећег пута”. Ту је постојала једна извесна приврженост. Али и социјалдемократска странка тражила је признавање још много раније. Карстен Војт и Норберт Ганселпосетили су Југославију у мају 1991. године. После тога су ми написали писмо, тражећи да дејствујемо у вези с Југославијом. Заговарали су такође признавање независности Хрватске и Словеније. У том тренутку те државе саме још нису биле прогласиле независност, већ су о томе дискутовале. У Бундестагу је у свим фракцијама постојала јака струја која је заговарала признавање независности, и то што пре. Канцелар Кол и ја смо, међутим, били сагласни: Немачка ће то урадити тек кад и други буду сагласни. У међувремену нам је достављен извештај Бадинтерове комисије, где је установљено да је Југославија држава у процесу дезинтеграције. Наша одлука да признамо независност Словеније и Хрватске само је заокружила један процес који није више могао да се преокрене.

Упоредо с дешаванима у Југославији, распао се Совјетски Савез – додуше релативно мирно.

– Тамо су услови и претпоставке били сасвим другачији него у Југославији. Борис Јељцин је, да би се отарасио совјетског руководства, препоручио вођама других република да се успостави савез независних држава. У Југославији је то ишло другачије јер Милошевић није распознао знак времена. Прва Југославија се после успостављања одржавала из страха од Немачке или Аустрије. После Другог светског рата постојала је харизматична личност Јосипа Броза, као и бојазан да би Стаљин могао да покуша да дода Југославију совјетској зони утицаја. Кад је у Москви Горбачов покренуо нови политички курс, та бојазан је нестала. Југославију је тада требало учврстити унутрашњом кооперацијом њених република. Међутим, интересантно је установити да косовски Албанци 1989. године нису тражили независност, него само повраћај аутономије. Косовски Шиптари тада још нису хтели да изађу из Југославије. Као највећа република, Србија је требало да јача права других, а не да их слаби. Милошевић је урадио супротно. Поништавање аутономије Војводине и Косова, изостављане ротационог механизма на врху државе – то су све били сигнали који су показали да се он креће у супротном смеру. Касније је то довело до сецесионистичких тенденција.

Из распада Југославије настао је сијасет малих државица које Европљанима и

**после рата стварају главобољу: неефикасне
су и болују
од различитих, латентних или отворених
етничких конфлик
а
та,
а једна
од њих,
Косово, није чак ни признат
а
од стране свих земаља ЕУ.**

– Нема смисла маштати о историји. Решење за Косово ће се наћи. Важно је да је перспектива Европске уније једини одговор, јер се у једној „заједници вредности”, као што је то ЕУ, ти конфликти најлакше решавају.

Као на Кипру?

– Ту има других утицаја. Утицаја са стране.

**Ова кризе је, изгледа, за дуже време зауставила проширење ЕУ. Политичке воље
за то више нема.**

– Ту је важно питање турског приступања ЕУ. Тезе против Турске припадности увек се јављају пре избора. Очигледно је да постоје људи којима пре избора недостају добри аргументе.

**Пре неколико месеци – на изборима за турски парламент – питање турског
приступања ЕУ није уопште постављено.**

– Могу то да разумем. Ни ја се не бих стављао у позицију да проглашавам нешто као основни циљ кад ми се све време каже да га нећу постићи. Међутим, кад се гледа на

економски потенцијал и стабилизујућу улогу Турске у региону, можемо само да закључимо да ће Запад погрешити ако се одлучи да ту земљу трајно држи по страни.

ЕУ ће на извесно време морати да се позабави сама собом.

– Сада се ради на томе да се савлада криза. То мора брзо да се деси, да се реши на политички начин и онда, што треба да буде дуготрајно, уведе у институционалне и друге оквире. Важно је да се сад делује. Јасно је такође да једна заједничка валута тражи заједничке институције, које надаље траже заједничку економску и социјалну политику. То сад мора да се среди на неки начин.

Да су се сви припадници еврозоне држали постојећих критеријума стабилности, еврозона не би ни за пала у кризу.

– Ми данас имамо ту кризу јер је црвено-зелена коалиција била спремна да умекша критеријуме стабилности (мастрихтске критеријуме). Немачка је у почетку и сама била „дефицитарни грешник”, и због сопствених грехова била спремна да зажмури на грехове других. Важно је да се предложене мере за излазак из кризе спроведу доследно.

С немачког превео Филип Матић

Извор:

<http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/hans-dietrich-genscher-im-gespraech-von-einer-sonderrolle-deutschlands-kann-nicht-die-rede-sein-11576918.html>